

VWG DE KEMPEN

STEENUIL EN KERKUIL IN VELDHOVEN

Oerle – zuid 2009 / 2010 | Mark Sloendregt

Inhoud

1.0	Staro, natuur en buitengebied	3
1.1	Uilenbescherming.....	3
1.2	Gemeente Veldhoven.....	3
1.3	De Zilverackers	4
2.0	Kerkuil en steenuil	5
2.1	Nestkastgegevens kerkuil.....	5
2.2	Nestkastgegevens steenuil.....	6
2.3	Inventarisatie steenuil 2009 – 2010, Veldhoven	6
2.4	Interpretatie	6
2.5	Oerle-zuid	7
2.6	Stippenkaarten 2009 en 2010	8
3.0	Conclusie	9
3.1	Ontheffing FF	9
3.2	Aanbevelingen.....	9
	Bijlage	10
	Eindnoten.....	12

Uitgave

Sloendregt, M. (2010) *Stenuil en kerkuil in Veldhoven*. Vogelwerkgroep De Kempen

♦ In de digitale versie van dit rapport staan diverse verwijzingen of koppelingen naar webpagina's ([blauw onderstreept](#)) aangaande 'het onderwerp'. Men kan de koppeling volgen door er met de cursor op te klikken en de bewuste pagina kan worden geopend.

1.0 Staro, natuur en buitengebied

Bouwlocaties en uilen in Oerle-zuid: Zittardsestraat

Op 4 maart 2010 vraagt Karel Küsters van Staro te Gemert aan leden van vogelwerkgroep De Kempen of er steenuilen en kerkuilen voorkomen nabij de bouwlocaties Zittardsestraat te Veldhoven.

De Zittardsestraat is gelegen ten zuiden van - en vlakbij - de kerk 'RK Johannes Den Doper' aan de Oude Kerkstraat 3 te Veldhoven. Aan de [Zittardsestraat](#) wordt momenteel gewerkt aan een nieuwe woonwijk met ontsluitingswegen. Het vermoeden bestaat dat er in de nabijheid uilen voorkomen, aldus een aantal bewoners in de omgeving. Vervolgens is met [Staro](#) afgesproken om deze rapportage met inventarisatiegegevens van vogelwerkgroep De Kempen te overleggen.

In de omgeving Zittardsestraat werden diverse waarnemingen gedaan van o.a. een territoriale steenuil, een nest- en roestplaats van één kerkuilpaar en vier patrijzen.

1.1 Uilenbescherming

Vogelwerkgroep De Kempen actief in de regio

Vogelwerkgroep De Kempen houdt zich o.a. bezig met het plaatsen en onderhouden van nestplaatsen van kerkuilen en steenuilen in de regio. Samen met andere werkgroepen wordt een landelijk netwerk gevormd. De resultaten van beide soorten worden op provinciaal niveau verzameld door Brabants Landschap. Landelijk zijn de verenigingen van Kerkuilwerkgroep Nederland en STONE actief voor de soort.

Voor vogelwerkgroep De Kempen zijn de heren M. Sloendregt en W. de Veer coördinatoren voor respectievelijk kerkuil en steenuil. Jochem Sloothaak is voor [Brabants Landschap](#) betrokken met de soortbescherming van o.a. beide uilensoorten.

De laatste jaren is de belangstelling voor beide soorten toegenomen. Het zijn soorten van de rode lijst geworden doordat o.a. nestgelegenheid verloren ging, habitat werd aangetast en veel uilen slachtoffer van verkeer werden. Onderzoek naar beide uilensoorten werd gestart om een [beschermingsplan](#) te kunnen opstellen. Voor de kerkuil werd in 1996 een soortbeschermingsplan gemaakt en voor de steenuil werd in 2004 de campagne 'steenuil onder de pannen' gestart. Vooral het cameraonderzoek met behulp van webcams in [nestkasten](#) heeft gezorgd voor veel populariteit onder brede lagen van de samenleving. [Onderzoek](#) richt zich o.a. op inventarisaties, voedsel生态学, habitatgebruik en overleving van de uilen.

1.2 Gemeente Veldhoven

Verstedelijking van het buitengebied, bedrijventerrein Habraken

De behoefte om woningen en bedrijventerreinen te kunnen realiseren is opgesteld in het Ruimtelijk Plan zuidoost Brabant (2004). In deze regio wordt door de gemeente Veldhoven momenteel een bedrijventerrein in het agrarisch gebied Habraken vlakbij vliegveld Welschap aangelegd en de realisatie van ongeveer [2700 woningen](#) is gepland ten westen van de gemeente (plan [Zilverackers](#)). Met de komst van bedrijven, wegen en woningen zoals in de locatie [Habraken](#) (75 ha) raken de aanwezige steenuilen en kerkuilen ingesloten en wordt het leefgebied aangetast. Op grond van de flora en faunawet artikel 11, worden de nestplaatsen van o.a. kerkuil en steenuil beschermd en wordt slechts ontheffing verleend in artikel 75 wanneer geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort(en). In het kader van de flora en faunawet hebben in opdracht van de gemeente Veldhoven in 2003, 2004 en 2007 diverse veldonderzoeken door Bureau Waardenburg plaats gehad, waarvan de bevindingen werden gerapporteerd (Achterkamp et al, 2004; Brandjes, 2004 en Hoefsloot & Reitsma, 2007).

In 2007 heeft ook vogelwerkgroep de Kempen op verzoek van deze gemeente een rapport geschreven waarin inventarisatiegegevens en broedresultaten uit 2006 en 2007 van steenuilen en kerkuilen werden verwerkt (De Veer & Sloendregt, 2007). Onze vogelwerkgroep heeft in dit rapport ook nadrukkelijk gewezen op het belang van monitoring, de beschermde status van beide uilensoorten en het behoud van nestplaatsen en biotoop.

Een vergelijking van inventarisatiegegevens uit 1993 met 2006 liet al een achteruitgang van de populatie steenuilen in deze gemeente zien, waarbij nieuwbouw en sloop een bepalende factor lijkt te zijn. Uit de reeks veldonderzoeken en rapporten blijkt dat de komst van het bedrijventerrein nadelige gevolgen heeft ten opzichte van rapunzelklokje, groene specht, steenuil en kerkuil en dat daardoor verbodsbepalingen uit de flora en faunawet worden overtreden.

De territoria van steenuilen in locatie Habraken vallen deels in het plangebied. De nestplaatsen vallen er buiten en blijven daardoor gespaard maar een belangrijk deel van het foerageergebied gaat verloren. De aanwezige nestplaatsen van kerkuilen bevonden zich in 2007 op ongeveer 500 meter van het plangebied, echter in 2008 werd een nieuwe nestplaats (het Koepeltje) vlakbij de locatie Habraken bezet. Deze nestkast werd in eerdere jaren alleen gebruikt in de winterperiode. Om onder andere de populatie steenuilen te behouden is een compensatieplan door bureau Waardenburg in opdracht van de gemeente Veldhoven opgesteld (Hoefsloot en Boudewijn, 2008). De aanwezige kerkuilen zullen daarvan waarschijnlijk ook profiteren. In het compensatieplan zijn diverse kleine landschapselementen, nieuwe nestkasten en een beheers- en monitoringsplan opgenomen. In 2008 is door de gemeente Veldhoven een verzoek tot ontheffing ingediend bij het ministerie van LNV en gehonoreerd onder bepaalde voorwaarden. De voorgenomen inrichtingsmaatregelen uit het compensatieplan dienen zo snel mogelijk te worden uitgevoerd, zodat de uilen zich aan de nieuwe inrichting kunnen aanpassen voordat het terrein bouwrijp wordt gemaakt. In een omtrek van 250 meter van de nestplaatsen mogen geen werkzaamheden plaatsvinden voordat het compensatieplan is uitgewerkt.

Onze vogelwerkgroep zal blijven monitoren en o.a. zorgen voor nieuwe steenuilnestkasten. In de omgeving van het plangebied Habraken zijn deze winter 2010 acht nieuwe steenuilnestkasten geplaatst door Wil de Veer.

De exacte locaties van deze nestkasten van steenuilen zijn inmiddels ook bij de gemeente Veldhoven bekend. In 2010 zullen de broedresultaten van deze kasten in dat jaar worden gegeven aan de gemeente Veldhoven. De broedresultaten van kerkuilen in 2009 en de inventarisatiegegevens van de steenuil in de gemeente Veldhoven in 2009 zijn al verstuurd aan de gemeente Veldhoven ter attentie van de heer Huub van de Venⁱ.

In het reconstructieprogramma Gemeente Veldhoven 2009-2010 wordt over de groencompensatie Habraken en Zilverackers ook gesproken. Momenteel is de gemeente net klaar met de aanleg van groen bij compensatiegebied Habraken.

1.3 De Zilverackers

Ontheffingsaanvraag Oerle-zuid

Op 10 november 2009 heeft LNV aan de gemeente Veldhoven (de heer Mikkers) een ontheffing voor Flora en Faunawet verleend voor soorten: das, dwergvleermuis, laatvlieger en ruige dwergvleermuis in het gebied dat betrekking heeft op 'Oerle-zuid'. De aanvraag betreft dossier [FF/75C/2009/0238](#) en het gebied tussen de RD- coördinaten 153-380, 153-381, 154-380, 154-382. Of te wel gelegen in atlasblok 51-43 en de kilometerhokken 44, 45, 54, 55ⁱⁱ.

2.0 Kerkuil en steenuil

Broedseizoen 2009, voorjaar 2010.

In 2009 zijn in onze regio in totaal negen kerkuilbroedsels waargenomen, dit afgezet tegen de resultaten van voorgaande jaren kan men spreken van een slecht jaar voor de kerkuilen. Veel kerkuilen gingen niet tot broeden over en in vierentwintig kasten werden wel adult vogels waargenomen maar zonder broedsel. Deze gegevens worden beschreven in het [verslag](#) "Broedgegevens Kerkuil, 2009".

De steenuilen deden het in onze regio beter. Deze erfvogel heeft een gevarieerder menu; behalve muizen worden veel regenwormen, rupsen en kevers gegeten. De 'steenuilpopulatie' in de Kempen omvatte o.a. 27 broedgevallen in een nestkast en 9 vrije broedsels met in totaal 95 uitgevlogen jongen (W. de Veer, 2009).

De voorlopige resultaten van diverse uilenwerkgroepen uit de provincie (J. Sloothaak, 2009) en in het land zijn over het algemeen genomen 'laag'.

2.1 Nestkastgegevens kerkuil

Gegevens van nestkasten voor kerkuilen, vanaf 1980 tot heden.

Resultaten en nestkasten zijn geplaatst door vogelwerkgroep De Kempen en geregistreerd bij Kerkuilwerkgroep Nederland (landelijke database) en Brabants Landschap.

De gegevens worden ook verwerkt in het digitale nestkaartenproject van SOVONⁱⁱⁱ, voor deelnemers aan het project wordt door SOVON een ontheffing verleend voor de nestbezoeken.

De gegevens worden ook op broedformulieren aangeleverd voor Brabants Landschap en vervolgens in een [jaarverslag](#) verwerkt.

Kast-nummer	Gastgever	Adres	Bijzonderheden
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	Kast geplaatst in 1980 Jaarlijks broedsel, oorkonde in 2007
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	Kast geplaatst in 1998, jaarlijks broedgeval Kast geplaatst in 2000, af en toe een broedgeval
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	Kast geplaatst in 2005, roestplaats Het koepeltje, kast geplaatst in 2005, Regelmatig broedgeval
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	Vervallen in 2009, broedsel in 2008 Kast is ongevraagd verplaatst.
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	Kast geplaatst in 2008, geen broedsels Kast geplaatst in 2008, regelmatig broedsel Kast geplaatst in 2008, geen broedsels Kast geplaatst in 2005, regelmatig broedsels Kast geplaatst in 2009, roestplaats
[REDACTED]	[REDACTED]	[REDACTED]	Kast geplaatst in 2009, roestplaats

2.2 Nestkastgegevens steenuil

In 2005 is gestart met het hangen van nestkasten door vogelwerkgroep De Kempen voor de steenuil in onze regio. In Veldhoven hangen momenteel 26 nestkasten, in enkele kasten werd gebroed. Het doel is om de nestkasten in clusters te hangen, ongeveer om de vijfhonderd meter in geschikt biotoop, zodat eventuele uitgevlogen jongen ook van een nestkast gebruik kunnen maken in hun eigen nieuw territorium. De coördinatie van het nestkastenproject is in handen van Wil de Veer.

2.3 Inventarisatie steenuil 2009 – 2010, Veldhoven

LSB en autoclusterprogramma SOVON

In 2007, 2009 en 2010 heeft een inventarisatie plaats gehad naar de steenuil in de Gemeente Veldhoven. Voor het inventariseren van steenuilen gelden de datumgrenzen van 15 februari en 15 april in de avond- en ochtendschemering.

Het telgebied dient minimaal drie keer te worden afgewerkt met geluidsrecorder. Nestindicerende waarnemingen of anders één waarneming in een broedbiotoop is geldend. Gelet moet worden op verplaatsingen en dubbeltellingen. Uitsluitende waarnemingen zijn de belangrijkste geldende criteria of anders geldt de fusieafstand van 500 meter. De waarnemingen werden online ingevoerd en automatisch geclusterd^v. Mogelijk bevinden zich binnen de gemeentegrenzen nog meerdere paren steenuilen.

<i>Locatie steenuilen</i>	<i>RD- coördinaten</i>
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]
[Redacted]	[Redacted]

De **stippenkaarten** zijn ook als extra [bijlage](#) toegevoegd!

2.4 Interpretatie

Het inventariseren op geluid is arbeidsintensief: ik ben er enkele avonden en vroege ochtenden op uit gegaan. De gunstige inventarisatieperiode was vrij kort doordat er soms langere vorstperiodes met ongeschikt weer zijn geweest. Om aan het telgebied - de Gemeente Veldhoven - voldoende bezoeken onder gunstige weersomstandigheden te brengen moest ik, afhankelijk van de beschikbare tijd en het oppervlakte geschikt landschap, diverse malen gaan en wel per auto. Een recorder werd daarbij gebruikt en goede gebiedskennis is een pre. De telling in het jaar 2010 is inmiddels afgerond maar waarnemingen van nestindicerende vogels zijn geldend tot in juli. Half mei zullen de nestkasten worden gecontroleerd waardoor ook meer bekend wordt over het broedsucces.

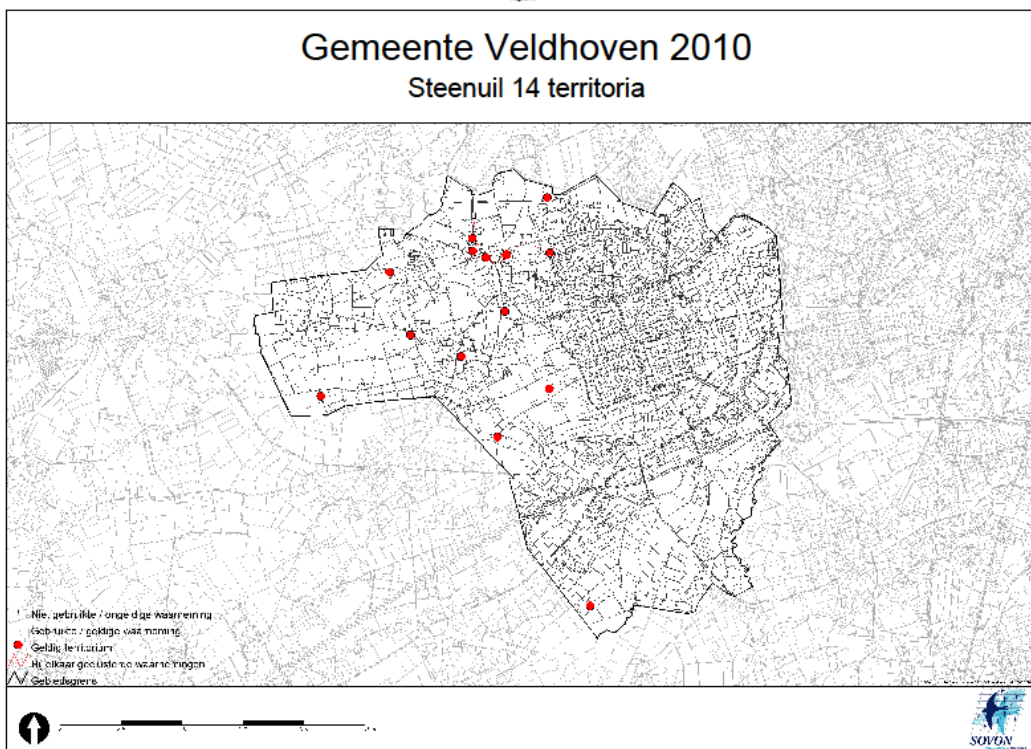
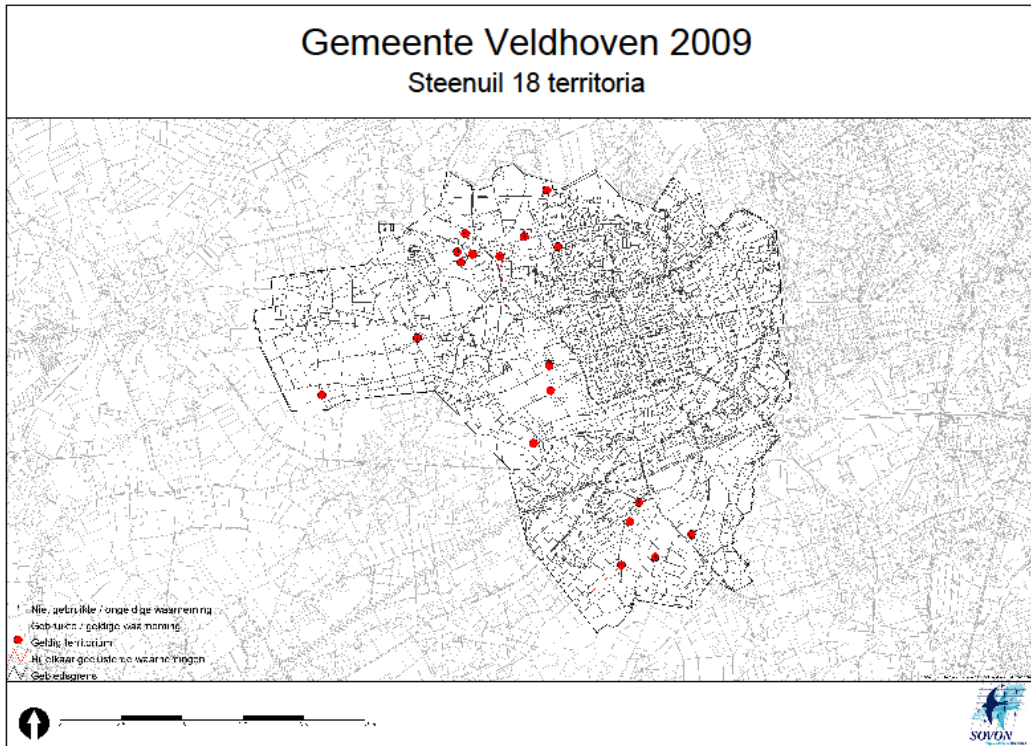
Over een langere periode gezien lijkt de soort achteruit te zijn gegaan, leden van IVN Veldhoven–Vessem telden in 1993 nog ongeveer 25 territoria^{vi}. In 2009 werden 18 territoria en in 2010 werden – tot op heden – 14 territoria geteld. Het aantal bezoeken in 2009 was vijf en in 2010 - in dezelfde periode- waren dat er acht. Dit jaar is daarbij op enkele avonden de aandacht speciaal uitgegaan naar de omgeving Zittardsestraat/het Stoom. In de omgeving van Heers (Veldhoven-zuid) werden dit jaar maar weinig waarnemingen gedaan. Waarschijnlijk bevinden zich hier meerdere paren en is hier sprake van een ondertelling.

2.5 Oerle-zuid

Datum	Waarneming	Bijzonderheden	Opmerking
6 maart 2010	Steenuil roepend en gezien		
6 maart 2010	Kerkuil nabij nestplaats		
6 maart 2010	Patrijzen 2 exx.		
18 maart 2010	Kerkuil foeragerend		
29 maart 2010	Patrijzen 4 exx.		
29 maart 2010	Roestplaats kerkuil		

2.6 Stippenkaarten 2009 en 2010

Steenuilterritoria gemeente Veldhoven

3.0 Conclusie

In Oerle-zuid bevindt zich een territorium steenuilen, naar de nestplaats is gezocht maar werd niet gevonden. Ook is gezocht naar sporen zoals braakballen en veren van de steenuil, maar ook deze werden niet gevonden. Mogelijk dat zich steenuilen bevinden onder het dak van de loods, boomholten of konijnenholen in de houtwal aan '█', of nabij de achtertuinen van de 'Sint Janstraat'. Een paar kerkuilen bevindt zich al jaren in de kerk, de nestingang is met een telescoop zichtbaar. In een nabij gelegen loods aan 'het Stoom' werden braakballen en poep gevonden die duiden op een roestplaats voor kerkuilen. In de diepe schemering vliegen kerkuilen uit en in de vroege avond en ochtend kan het geluid van patrijzen en steenuilen worden waargenomen.

3.1 Ontheffing FF

Deze vogelsoorten komen met zekerheid in Oerle-zuid (*atlasblok 51-43-44*) voor en daarvoor kan - voorafgaand aan de herinrichting van het gebied - een ontheffing worden aangevraagd bij LNV . Met het bouwrijp maken is echter al begonnen en de vraag rijst of er vooraf wel een gedegen ecologisch veldonderzoek heeft plaats gevonden. Een eerdere ontheffing (FF/75C/2009/0238) van Flora en Faunawet werd verleend voor de soorten: das, laatvlieger, dwergvleermuis en ruige dwergvleermuis. De besproken soorten zoals steenuil, kerkuil en patrijs komen voor op de Rode lijst. Met de huidige aantasting van het broedbiotoop zullen op termijn deze soorten hier – Oerle zuid - verdwijnen mits compenserende maatregelen worden getroffen.

Bij de inrichting van het fabrieksterrein Habraken heeft men - bij het verloren gaan van steenuilbiotoop aan de Heikantsebaan - ook al groen compensatiegebied aangelegd.

3.2 Aanbevelingen

Als compenserende maatregelen kan gedacht worden aan de inrichting van een nieuw 'park' als onderdeel van de Zilverackers en voor de ontheffing in het kader van Flora en Faunawet. Voor bewoners van een toekomstige woonwijk als voor de uilen kan een landschapspark een goed alternatief bieden.

Enkele suggesties voor de inrichting van het gebied zijn:

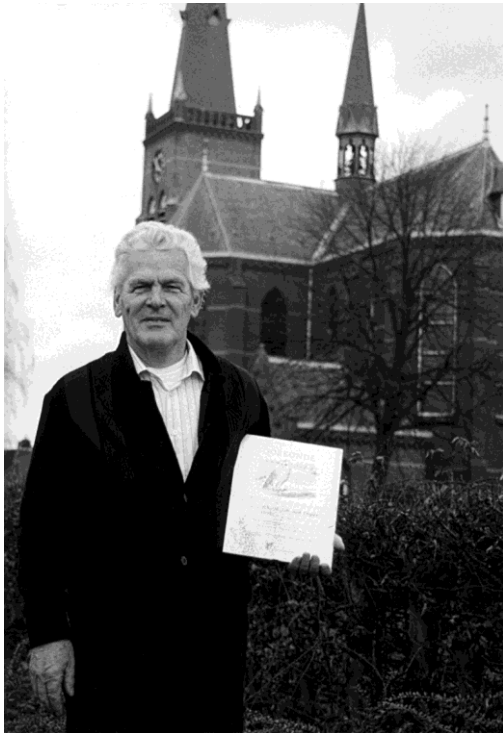
- kruidenrijk grasland met seizoensbegrazing (april - oktober) met bijv. Lakenvelders, Herefords, Brandrood vee; zie park Meerhoven.
- hoogstamboomgaard met appels, kersen en peer plantafstand 12 x 12 m.
- aanleg van 2 kleine graanakkertjes (winterrogge) met klaproos en korenbloem
- aanleg van enkele meidoorn- of gemengde hagen

Belangrijk is:

- behoud en opknappen van aanwezige houtsingel, deze uitrasteren om weer ondergroei te krijgen.
- kwaliteitsimpuls houtwallenlandschap rondom vijfprong Zittardsestraat en bos (vrijzetten, aanvullen wallichamen, inplanten met autochtoon plantsoen)

Bijlage

Zittardsestraat en het Stoom (Oerle)

Jan Verstappen, voormalig koster met oorkonde, 2007

Kastcontrole kerk Oerle

Loods met braakballen kerkuil, 2010

Braakballen kerkuil

Zittardsestraat, Oerle en kerk Oerle

Achterzijde voormalig KI station

Eindnoten

-
- ⁱ E-mail - met twee pdf bestanden - van 8 februari aan de heer Huub van de Ven en mevrouw Wendy van Kemenade, beiden werkzaam bij de gemeente Veldhoven.
 - ⁱⁱ Topografische inventarisatieatlas voor Flora en Fauna van Nederland, 2007 Vogelbescherming Zeist
 - ⁱⁱⁱ Digitale nestkaart versie 3.4 SOVON vogelonderzoek Nederland
 - ^{iv} Nestplaats vlakbij Zittardsestraat te Veldhoven
 - ^v Autoclusterprogramma versie 1, 2009 en ABITAS handleiding en online invoer BMP en autoclusteren (SOVON)
 - ^{vi} Veer, de W. & Sloendregt M. (2007) Rapport steenuilen en kerkuilen in de gemeente Veldhoven, 2006-2007.